

Nadia KAŻMIERCZAK (50%)

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

nadkaz@st.amu.edu.pl

ORCID: 0009-0007-6373-4422

Oliwia FILIP (50%)

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

olifil1@st.amu.edu.pl

ORCID: 0009-0002-0773-1036

DEWIACJE W KOMENTARZACH INTERNAUTÓW NA PORTALACH SPOŁECZNOŚCIOWYCH – ANALIZA BŁĘDÓW JĘZYKOWYCH

1. WPROWADZENIE

Komercjalizacja Internetu rozpoczęła się w latach dziewięćdziesiątych XX wieku, kiedy zaczęły powstawać pierwsze portale i sklepy internetowe. W kolejnych latach pojawiły się platformy, które zrewolucjonizowały sposób korzystania z zasobów sieciowych i odmieniły model komunikacji międzyludzkiej. Jednym z przykładów jest firma Google, która w 1996 roku rozpoczęła działalność jako projekt badawczy na Uniwersytecie Stanforda, a w krótkim czasie stała się dominującą wyszukiwarką internetową. Facebook, uruchomiony w 2004 roku przez Marka Zuckerberga na Harvardzie, zyskał rangę globalnego portalu społecznościowego, który wywarł znaczący wpływ na formy komunikacji online. W początkowym okresie Internet postrzegany był jako przestrzeń egalitarna – umożliwiająca swobodny dostęp do informacji i równorzędną wymianę poglądów między użytkownikami. Z czasem jednak kilka kluczowych podmiotów przejęło kontrolę nad znaczną częścią ruchu internetowego i usług cyfrowych.

Z danych Polskich Badań Internetu wynika, że w pierwszym kwartale 2024 roku z Internetu korzystało średnio 29,7 miliona polskich użytkowników miesięcznie. Przeciętny internauta spędził w sieci średnio 3 godziny i 30 minut każdego dnia (pbi.org.pl 2024). Statystyki te jednoznacznie potwierdzają, jak istotną rolę pełni sieć w życiu współczesnego społeczeństwa. Dynamiczny wzrost aktywności internautów wiąże się jednak również z nowymi wyzwaniami, zarówno w zakresie ochrony prywatności, jak i bezpieczeństwa danych. Rozwój technologii cyfrowych, w tym sztucznej inteligencji i zaawansowanych systemów analizy danych, dodatkowo nasilił te procesy. W ostatnich latach szczególnie widoczny stał się problem dezinformacji, tworzenia się tzw. baniek informacyjnych oraz śledzenia aktywności użytkowników przez algorytmy.

Na tle tych przemian warto zwrócić uwagę na znaczenie komunikacji online. Coraz większa część interakcji międzyludzkich przenosi się do przestrzeni internetowej. W odróżnieniu od tradycyjnych form, komunikacja w sieci charakteryzuje się szybkością, spontanicznością oraz powszechną dostępnością, co przekłada się na jej specyficzny „kształt” językowy. Szczególną rolę w tym procesie odgrywają komentarze internautów publikowane na portalach społecznościowych. Komentarze, które można znaleźć pod różnymi postami, są jedną z częściej spotykanych form aktywności użytkowników w Internecie, a jednocześnie – źródłem bogatego materiału badawczego. Zazwyczaj to krótkie formy wypowiedzi, pisane pod wpływem emocji. Ukazują one jednak wiele cech typowych dla współczesnej polszczyzny internetowej. Z jednej strony możliwe jest zaobserwowanie w nich kreatywnego podejścia do polszczyzny (np. neologizmy, uproszczenia komunikacyjne), z drugiej – liczne błędy językowe. W tym kontekście pojawia się pytanie o to, w jaki sposób rzeczywistość cyfrowa wpływa na jakość komunikacji oraz kształt współczesnego języka, zwłaszcza w nieformalnych przestrzeniach, takich jak komentarze internetowe.

Celem niniejszego artykułu jest dokonanie przeglądu najczęściej występujących błędów językowych w komentarzach internautów na portalach społecznościowych oraz refleksja nad ich wpływem na komunikację. Należy jednak podkreślić, że przeprowadzona analiza nie ma charakteru szczegółowego i całościowego opisu zjawiska. Ze względu na skalę i różnorodność Internetu nie jest możliwe objęcie badaniem całego materiału. Artykuł ma zatem charakter przeglądowy i opiera się wyłącznie na wybranych przykładach, które pozwalają uchwycić najistotniejsze tendencje w języku używanym w przestrzeni cyfrowej.

2. DEFINICJA POJĘCIA „DEWIACJE JĘZYKOWE” I JEGO ZNACZENIE W BADANIACH NAD JĘZYKIEM ONLINE

Punktem wyjścia dla omawianych w artykule rozważań stał się błąd językowy. Zgodnie z definicją Andrzeja Markowskiego, „błędem językowym” jest:

nieświadome odstępstwo od obowiązującej w danym momencie normy językowej, czyli taka innowacja, która nie znajduje uzasadnienia, nie usprawnia porozumiewania się, nie wyraża nowych treści, nie przekazuje na nowo, w inny sposób emocji nadawcy itd. Błąd można też określić jako taki sposób użycia jakiegoś elementu języka, który razi jego świadomych użytkowników, gdyż pozostaje w sprzeczności z ich dotychczasowymi przyzwyczajeniami, a nie tłumaczy się funkcjonalnie (Markowski 2006).

Definicja ta wskazuje, że błędy językowe mają charakter niezamierzony, wynikają z niewiedzy, nieuwagi lub braku umiejętności językowych. W klasyfikacjach najczęściej wyróżnia się błędy ortograficzne, interpunkcyjne, gramatyczne, leksykalne oraz stylistyczne. Jednak zjawiska obserwowane w komunikacji internetowej nie zawsze można jednoznacznie zakwalifikować jako błędy. Często są to bowiem celowe zabiegi użytkowników, które pełnią określone funkcje – wyrażają emocje, budują poczucie wspólnoty czy dopasowują komunikat do specyfiki medium. W tym kontekście warto przedstawić definicję oraz istotę zjawiska innowacji językowej. Jak podkreśla Andrzej Markowski, innowacja to:

każdy nowy element w tekście, uzusie, normie lub systemie. Innowacją jest więc zarówno nowy sposób wymawiania określonej głoski lub połączenia głosek, nowy sposób akcentowania wyrazu, nowa forma fleksyjna bądź wprowadzenie zasady nieodmienności jakiegoś słowa, nowy model słotwórczy, nowy typ połączenia składniowego, jak i nowy wyraz, znaczenie wyrazu czy też nowy frazeologizm (Markowski 2006: 57–63).

Definicja ta pozwala odróżnić innowacje od błędów językowych – nie każde odstępstwo od normy należy traktować jako niepoprawność. W komunikacji internetowej wiele odstępstw od normy językowej umożliwia nie tylko ekspresję emocji, ale również indywidualizację wypowiedzi. Na tej podstawie w tytule niniejszego artykułu przyjęto pojęcie dewiacji językowych¹.

¹ Dewiacja językowa, w ujęciu językoznawstwa strukturalnego, oznacza efekt naruszenia obowiązujących konwencji kodu językowego. Zdania dewiacyjne, obok zdań poprawnych,

Termin „dewiacje” w *Słowniku języka polskiego* definiuje się między innymi jako ‘silne odchylenie od normy w zachowaniu, postępowaniu lub myśleniu’. W odniesieniu do języka internetowego pojęcie to pozwala wskazać wszelkie odstępstwa od obowiązujących norm językowych – zarówno klasyczne błędy, jak i nietypowe formy, które funkcjonują w przestrzeni internetowej. Zastosowanie tego terminu umożliwia uchwycenie różnorodności wypowiedzi oraz pełnionych przez nie funkcji komunikacyjnych, np. sygnalizowanie przynależności do danej grupy społecznej.

Komentarze użytkowników na portalach społecznościowych stanowią szczególnie cenny materiał badawczy, ponieważ łączą w sobie elementy języka potocznego, kreatywne formy wyrazu oraz różnego rodzaju odstępstwa od normy językowej. Z jednej strony obserwujemy w nich typowe błędy, np. ortograficzne czy interpunkcyjne, wynikające z niedbałości, pośpiechu czy braku znajomości zasad językowych. Z drugiej strony pojawiają się celowe modyfikacje, które pełnią różne funkcje, np. ekspresyjne czy humorystyczne. Przykładem świadomej innowacji językowej jest słowo „czemó”, nominowane w plebiscycie na Młodzieżowe Słowo Roku 2024 (pap.pl 2024), będące celową modyfikacją poprawnej formy „czemu”. Młodszy użytkownicy, mimo znajomości poprawnej pisowni, wybierali tę formę świadomie, co wskazuje na jej funkcje wyrażenia indywidualności lub przynależności do grupy.

3. CHARAKTERYSTYKA JĘZYKA W PRZESTRZENI INTERNETOWEJ

Komunikacja w przestrzeni internetowej cechuje się przede wszystkim szybkością i natychmiastowością, umożliwiając przekazywanie informacji w czasie rzeczywistym oraz sprawne reagowanie na wydarzenia. Globalny zasięg sprawia, że bariery geograficzne zostają zniesione, a użytkownicy mogą wchodzić w interakcje niezależnie od miejsca zamieszkania. Charakterystyczną cechą komunikacji online jest także jej interaktywność.

stanowią istotne narzędzie w badaniach nad strukturą języka, pozwalając wnioskować nie tylko o możliwościach łączenia elementów systemu językowego, ale także o ograniczeniach, które w nim obowiązują. Jak wskazuje Bogusławski (2009: 7), już Lew Szczerba w 1931 roku po raz pierwszy odwołał się do tzw. negatywnego materiału językowego w analizie językoznawczej.

Internauci nie tylko odbierają informacje, ale mają możliwość natychmiastowego komentowania, udostępniania, odpowiadania czy uczestniczenia w dyskusjach grupowych. Co więcej, komunikacja internetowa jest wielokanałowa – użytkownicy korzystają z różnorodnych narzędzi, takich jak portale społecznościowe, czaty, fora internetowe, komentarze pod postami, co prowadzi do specyficznych form językowych. Tempo i charakter wymiany informacji sprzyja skrótom, neologizmom, zapożyczeniom z języków obcych oraz uproszczeniom – zarówno gramatycznym, jak i stylistycznym. Język w przestrzeni internetowej jest więc dynamiczny, elastyczny i w znacznym stopniu formowany przez potrzeby użytkowników. Od formalnego języka publikacji naukowych czy artykułów różni się przede wszystkim swobodą, spontanicznością, a także obecnością elementów typowych dla komunikacji online, takich jak emotikony. Ograniczenia znaków czy szybkie tempo komunikacji w czatach i SMS-ach sprzyjają upraszczaniu wypowiedzi, stosowaniu akronimów (*btw* – ‘by the way’) czy nawet zastępowaniu słów memami i tzw. „reaction pics”. Równocześnie obserwuje się rosnące zapożyczanie wyrazów z języka angielskiego, co prowadzi do popularyzacji anglicyzmów („like”, „fejk”) oraz kalk językowych („mieć sens” zamiast „być sensownym”). W przestrzeni internetowej ścierają się dwie normy językowe: wzorcowa i użytkowa, czyli potoczna. Anonimowość w sieci sprzyja swobodniejszej komunikacji, a brak redakcyjnej korekty sprawia, że niepoprawne formy łatwo się rozpowszechniają. W ten sposób odbiorcy mogą je naśladować, co z kolei przyczynia się do utrwalania nowych wariantów językowych. Nie ulega wątpliwości, że nowoczesne technologie, takie jak autokorekta i edytory tekstu, wspierają poprawność językową tekstów, ale równocześnie generują błędy zwane „kwiatkami autokorekty”. Często prowadzą one do zabawnych sytuacji, a czasem całkowicie zmieniają sens wypowiedzi, wywołując nieporozumienia lub nieprzyjemności w interakcjach międzyludzkich. Język w Internecie nie jest sztywno określony, a użytkownicy balansują między poprawnością i swobodą (tworząc przy tym język o charakterze zarówno komunikacyjnym, jak i społecznym).

4. METODOLOGIA BADAŃ

W ramach analizy dewiacji językowych w przestrzeni internetowej postanowiłyśmy skoncentrować się na komentarzach użytkowników publikowanych na platformie Facebook. Serwis ten należy do najpopularniejszych

mediów społecznościowych w Polsce i na świecie, a jego specyfika, czyli interaktywność, możliwość szybkiego reagowania na posty oraz różnorodność grup odbiorców, sprawia, że stanowi on bogate źródło materiału badawczego. Materiał do analizy został dobrany w sposób losowy. Zgromadzono przykłady komentarzy zawierających odstępstwa od obowiązujących norm językowych.

5. NAJCZĘSTSZE BŁĘDY I DEWIACJE JĘZYKOWE WYSTĘPUJĄCE W INTERNECIE

Analiza komentarzy internetowych pozwoliła wyróżnić kilka charakterystycznych grup błędów językowych, które pojawiają się w codziennej komunikacji internetowej.

5.1. Rozpoczynanie zdań małą literą

Jednym z najczęściej występujących zjawisk jest rozpoczynanie zdań małą literą. Należy zauważyć, że tego rodzaju zapis jest szczególnie popularny wśród młodzieży, która często tłumaczy go względami estetycznymi. Zapewne wpływ na ten trend ma również szybkie tempo pisania i niestanność – użytkownicy nie zawsze zwracają uwagę na poprawność zapisu. Na utrwalenie tego błędu może wpływać również fakt, że w ustawieniach klawiatury istnieje możliwość wyłączenia automatycznego rozpoczynania zdań wielką literą. Omawiane zjawisko można uznać za typowy przejaw uproszczenia komunikacji, w której priorytetem staje się szybkość przekazu, normy ortograficzne natomiast tać na znaczeniu.

5.2. Pomijanie znaków interpunkcyjnych

Powszechnym zjawiskiem jest również pomijanie znaków interpunkcyjnych. W przypadku krótkich wypowiedzi brak przecinków czy kropek nie utrudnia zrozumienia komunikatu, jednak w dłuższych tekstach może prowadzić do niejednoznaczności. Znany przykładem w przestrzeni internetowej jest zestawienie zdań: „Zjedzmy dzieci!” oraz „Zjedzmy, dzieci.” (polszczyzna.pl 2017) – gdzie brak przecinka całkowicie zmienia sens wypowiedzi. Warto zauważyć, że młodszy użytkownicy rzadziej kończą zdania kropką, traktując ją za zbędną lub nadmiernie formalną. Przedstawiciele

starszych pokoleń częściej decydują się zakończyć wypowiedź kropką, co wynika z przyzwyczajeń wyniesionych z tradycyjnej komunikacji pisemnej. Przeprowadzone przez nas badania nad komunikacją międzypokoleniową ujawniły wyraźne różnice w korzystaniu ze znaków interpunkcyjnych. Wiadomość zakończona kropką była przez respondentów z pokoleń X i Y odbierana jako neutralna lub życzliwa, natomiast wśród przedstawicieli pokolenia Z dominowało poczucie chłodu i dystansu. Młodszy użytkownicy postrzegali kropkę na końcu zdania również jako symbol złości lub agresji, określając ją mianem „kropki nienawiści” (Filip, Kaźmierczak 2025).

5.3. Niestandardowe użycie interpunkcji

Błędy dotyczące interpunkcji przejawiają się również w jej niestandardowym użyciu. Często spotykanym uchybieniem jest stawianie przecinka przed spójnikiem „i” lub pomijanie go przed spójnikiem „ale”. Inny przykład stanowi dodawanie spacji przed kropką lub przecinkiem. Tego rodzaju nieprawidłowości wynikają zarówno z braku znajomości zasad, jak i z pośpiechu charakterystycznego dla komunikacji online.

5.4. Nadmierna interpunkcja

Osobnym zjawiskiem, które zasługuje na wyróżnienie, jest nadmierna interpunkcja – zwłaszcza nadużywanie wielokropków. Choć w normie językowej sygnalizują one zawahanie, niedopowiedzenie lub urwanie myśli, w przestrzeni internetowej bywają stosowane rutynowo, często bez wyraźnej funkcji, co może wpływać na niejasność przekazu.

5.5. Błędy ortograficzne

Kategorię, niezwykle zróżnicowaną pod względem formy i przyczyn, stanowią błędy ortograficzne. Wśród nich można wskazać zarówno literówki, jak i poważniejsze odstępstwa od norm pisowni. Często spotykane są błędy wynikające z fonetycznego zapisu wyrazów, brak nosówek w wygłosie („kłamce” zamiast „kłamcę”), a także pisanie nazw własnych małą literą. W kontekście popularyzacji nowych technologii pojawiają się również błędy w zapisie terminologii technicznej. Przykładem jest mylenie skrótu „AI” (ang. *Artificial Intelligence*) z zapisem „AL.”, co wynika z podobieństwa liter „I” i „l”. Można również zaobserwować niepoprawne

zapisy, np. „te AI” zamiast „to AI”. Błędy tej kategorii często wynikają z wpływu mowy potocznej, pośpiechu lub braku pełnej znajomości zasad poprawnej pisowni.

5.6. Pleonazmy

Warto również odnotować zjawisko pleonazmów, czyli nadmiarowych powtórzeń znaczeniowych. Powszechnie używaną formą jest zwrot „kontynuować dalej”, który stanowi błąd językowy, gdyż czasownik „kontynuować” już sam w sobie oznacza ‘wykonywanie w dalszym ciągu rozpoczętej działalności’ (*Słownik języka polskiego PWN*). Pleonazmy przenikają z języka potocznego do przestrzeni internetowej – często w celu wzmocnienia wydźwięku wypowiedzi.

6. PODSUMOWANIE

Analiza komentarzy internetowych pozwoliła wskazać, że w komunikacji online dominują różnorodne dewiacje językowe – od rozpoczynania zdań małą literą, przez pomijanie lub niestandardowe użycie interpunkcji, aż po błędy ortograficzne i pleonazmy. Język w przestrzeni internetowej stanowi dynamiczną i zróżnicowaną przestrzeń, a dewiacje językowe występujące w tym obszarze są naturalnym efektem adaptacji języka do specyfiki komunikacji online. Z jednej strony zjawisko to może prowadzić do osłabienia tradycyjnych i obowiązujących norm, trudności w zachowaniu poprawności językowej (szczególnie wśród młodszych użytkowników). Z drugiej strony Internet stwarza pole do rozwoju kreatywności poprzez eksperymentowanie z polszczyzną. Zjawiska, które obserwuje się w języku internetowym, mogą mieć różnorodne źródła. Część z nich wynika z zaniedbania językowego, jednak wiele dewiacji stanowi świadomy wybór użytkowników². Do głównych przyczyn dewiacji zapewne należą: szybkość komunikacji, brak pełnej edukacji językowej, a także wpływ technologii.

² Obserwowane w przestrzeni internetowej odstępstwa od normy językowej często stanowią eksperymenty młodszych użytkowników, którzy eksperymentują z językiem zarówno w piśmie, jak i w mowie. Takie świadome odchylenia pozwalają im na wyrażanie emocji, kształtowanie tożsamości, a także na naśladowanie aktualnych trendów językowych w sieci.

W Internecie użytkownicy bardzo często czują się anonimowi, co przekłada się na to, że rzadko odczuwają presję przestrzegania norm językowych, co w efekcie prowadzi do ich częstszego naruszania.

Skutki błędów językowych mogą mieć długofalowy charakter. Stałe narażenie na niepoprawne formy językowe w sieci może prowadzić do stopniowego osłabienia wrażliwości użytkowników na język oraz spadku przywiązania do obowiązujących zasad gramatycznych i ortograficznych. W perspektywie edukacyjnej młodsze pokolenia mogą stawiać się mniej wyczulone na poprawność językową, co może wpływać negatywnie na jakość komunikacji – zarówno pisemnej, jak i ustnej. Jednocześnie zjawisko to ma również pozytywne aspekty. Internet jest przestrzenią sprzyjającą tworzeniu nowych form językowych, takich jak skróty, akronimy czy neologizmy. Dzięki temu daje okazję do rozwijania nowych form komunikacji, które odpowiadają współczesnym potrzebom społecznym i technologicznym.

Wnioskiem płynącym z przeprowadzonych obserwacji jest konieczność zachowania równowagi między kreatywnością językową a przestrzeganiem norm językowych. Edukacja, kształcenie i kampanie społeczne mogą wspierać świadomość językową, ucząc odpowiedzialnego korzystania z języka w sieci oraz minimalizując negatywne skutki dewiacji. Jednocześnie warto docenić rolę innowacji językowych, które pozwalają użytkownikom na elastyczne i ekspresyjne komunikowanie się.

BIBLIOGRAFIA

- „Aura”, „skibidi”, „czemó” w finałowej dwudziestce plebiscytu na Młodzieżowe Słowo Roku 2024, 2024, <https://www.pap.pl/aktualnosci/aura-skibidi-czemo-w-finalowej-dwudziestce-plebiscytu-na-mlodziezowe-slowo-roku-2024> (dostęp: 15.03.2025).
- Bogusławski A., 2009, *Myśl o gwiazdce i o regule*, Warszawa.
- Filip O., Kaźmierczak N., *Różnice w komunikacji między pokoleniami. Jak Pokolenie X, Millenialsi i Generacja Z postrzegają i stosują różne style komunikacyjne?*, „Edukacja Dziecka” 2025, nr 9, s. 47–59.
- Górska M., 2024, *Polski internet w Q1 2024*, <https://pbi.org.pl/raporty/polski-internet-w-q1-2024> (dostęp: 1.03.2025).
- Markowski A., 2018, *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne*, Warszawa.

Naskręt M., 2017, *Przecinek – gdzie go stawiamy?*, <https://polszczyzna.pl/gdzie-postawic-przecinek> (dostęp: 3.03.2025).

Słownik języka polskiego PWN, Warszawa, <https://sjp.pwn.pl> (dostęp: 3.03.2025).

DEVIATIONS IN CYBERCITIZEN'S COMMENTS ON SOCIAL MEDIA NETWORKS – AN ANALYSIS OF LANGUAGE ERRORS

Summary

The article analyses the phenomenon of linguistic deviations in online communication, including both linguistic errors and deliberate innovations. It presents the characteristics of the language in the digital space, drawing attention to the speed of communication, user anonymity and the use of abbreviations, neologisms and emoticons. The analysis of online comments revealed the most common deviations from the norm, including starting sentences with a lowercase letter, omitting or using punctuation in a non-standard way, spelling mistakes, and pleonasm. The potential causes of these phenomena were discussed, as well as their possible effects, including permanent changes in the perception of linguistic norms and the development of new forms of communication. The role of education, social campaigns and self-education in maintaining a balance between the innovation and creativity of social media users and the care for linguistic correctness were emphasised.

Keywords: linguistic deviations, linguistic errors, internet language, online communication, punctuation, spelling, social media